

Bosbouw en natuurbescherming in Zwitserland

Partners in plaats van tegenstanders

Waarschijnlijk wordt het bos nergens anders zo natuurvolgend beheerd als in Zwitserland.

Verbeteringen zijn echter nog steeds mogelijk.

Bosbouw en natuurbescherming werken hier samen aan.

Eind augustus 1995: de regering van het Zwitserse kanton Aargau publiceert het rapport "Natuurbeschermingsprogramma Bos". Het bevat een meerjarenprogramma voor de realisatie van de uitkomsten van de Bos-Natuurbeschermingsinventarisatie, die in 1994 was verricht.

Het Natuurbeschermingsprogramma is gebaseerd op de volgende indeling:

- natuurvolgende bosbouw in het gehele bosareaal;
- verbetering van bosranden (ten minste 10 km per jaar);
- speciale beheersmaatregelen of afzien van houtoogst in speciale gebieden, namelijk zeldzame bosgemeenschappen, groepen oude bomen (Altholzinseln), bosreservaten en speciale reservaten.

Veel van de doelstellingen uit het natuurbeschermingsprogramma zullen volgens de regering en bevoegde kantonale bosdiensten te bereiken zijn met het gebruikelijke bosbeheer. Waar de bosbezitter extra prestaties moet leveren of waar sterke beperkingen zullen gelden, kan het kanton prestatieopdrachten verlenen. Voor deze opdrachten kunnen financiële vergoedingen gegeven worden.

Het programma is voorlopig beperkt tot 6 jaar. Er is 5,5 miljoen Zwitserse frank mee gemoeid. Om het gehele programma te realiseren is volgens schatting van de re-

gering vanaf het jaar 2001 het dubbele aan tijd en geld nodig.

Natuurvriendelijke bosbouw

Het voorbeeld van het kanton Aargau is kenmerkend voor de ontwikkeling in Zwitserland. In een tijdsbestek van een paar jaar heeft de natuurbescherming in het bos een geheel andere betekenis gekregen. Lange tijd hebben de natuurbeschermers en de maatschappij zich nauwelijks bekommerd om het bos. De bosbezitter respectievelijk de bosdienst beheerde het bos zonder beïnvloeding van buitenaf - en ze hadden met betrekking tot de natuurbescherming een tamelijk zuiver geweten: tenslotte gold -en geldt nog steeds- de Zwitserse manier van bosbouw als de meest natuurvriendelijke ter wereld. Een verbod op kaalkap, oogst van individuele bomen, hoog ontwikkelde, kleinschalige teeltmethoden, een groot aandeel natuurlijke verjonging, toename van het bosare-

aal en de houtvoorraad: nergens anders werd het bos zo natuurvolgend en duurzaam beheerd.

Met elkaar praten

Toen echter de natuurbeschermers in de tachtiger jaren het bos onder de loep namen, beviel niet alles even goed. Hun lijst van tekortkomingen: overdreven, niets ontziende aanleg van boswegen, achteruitgang van plant- en diersoorten, teveel kunstmatige verjonging met standplaatsvreemde soorten, te weinig oude bomen, te weinig dood hout.

Veel bosbouwers reageerden geïrriteerd op deze verwijten. Zij hadden er immers gedurende generaties voor gezorgd, dat tenminste het bos enigszins natuurlijk gebleven was, in tegenstelling tot steden en dorpen en het landbouwgebied. En daarenboven vervult het bos heel wat functies voor het algemeen belang:

- in de bergen bescherming voor natuurrampen zoals lawines en overstromingen;

- productie van hout;
- ruimte om te wandelen, te trimmen en te fietsen enz.

Het leidde tot ettelijke verhitte hoofden, maar ook tot zakelijke gesprekken. Binnen betrekkelijk korte tijd zijn in de laatste jaren de standpunten tot elkaar gekomen en wordt er met elkaar samen gewerkt in plaats van dat men elkaar tegenwerkt.

De toegenomen betekenis van de natuurbescherming in het bos komt ook tot uitdrukking in de nieuwe Zwitserse boswet, die in 1992 van kracht geworden is. Deze wet beoordeelt de verschillende functies van het bos als gelijkwaardig. Duurzaamheid wordt nu ook door de wet in brede zin opgevat, en niet slechts in die betekenis dat er niet meer hout geoogst mag worden dan er bijgroei is.

Maatregelen

Hoe moeten nu de natuurbeschermingsdoelen bereikt worden?

- De nieuwe bosbouwkundige planning houdt rekening met de natuurfuncties van het bos. In de zogenaamde regionale bosontwikkelingsplannen wordt per gebied de functie vastgelegd, die voorrang heeft.
- Bosbezitters/bosdienst en natuurbeschermers werken meer samen, bijvoorbeeld bij de bosbouwkundige planning. In werkgroepen werkt men gemeenschappelijk de uitgangspunten voor natuurvolgend bosbeheer uit.
- Natuurbescherming en natuurvolgende bosbouw krijgen in de opleiding van bosbouwers tegenwoordig een belangrijke plaats.
- Bosbezitters en bosdienst werden en worden bijvoorbeeld in de bosbouwkundige vakliteratuur voorgelicht over natuurbescherming in het bos en natuurvolgend bosbeheer.
- De aanleg van boswegen

wordt tegenwoordig door de bondsregering slechts met zeer grote terughoudendheid ondersteund. Het gebruik van lieren in de bergen wordt bevorderd.

- Sommige kantons hebben bos-natuurbeschermingsinventarisaties uitgevoerd of zijn van plan dit te doen. Deze dienen als basis voor gerichte maatregelen ten gunste van de natuur (zoals in het behandelde voorbeeld van kanton Aargau). Bijzondere prestaties van bosbouwers moeten financieel vergoed worden.

- Tenslotte hebben de economische problemen van bosbezitters tot gevolg, dat velen van hun het bosbouwkundig handelen tot een minimum beperken. Het principe van actief beheer op het volledige oppervlak is van wetenschappelijke zijde opgegeven. Zo wordt bijvoorbeeld een nevenbestand aan zijn lot overgelaten. En in moeilijk toegankelijk terrein worden hele gebieden niet meer benut voor de houtoogst.

Dit alles zal de ontwikkeling naar nog stabielere, nog meer natuurlijke en nog soortenrijkere bossen bevorderen, die in zijn geheel aan de hoogste ecologische eisen voldoen. Reeds begin 1995 voldeden meer dan 40% van de

bossen van het kanton Solothurn aan de strenge criteria van de bosbouwraad, de Forest Stewardship Council. Over een paar jaar zal dit aandeel waarschijnlijk nog veel groter zijn.

Zinvolle houtproductie

Maar toch: natuurbescherming zal en mag nooit het enige doel zijn van de bosbouw. In het dichtbevolkte Zwitserland moet het bos alle functies tegelijkertijd vervullen: afhankelijk van de situatie moet de ene of de andere functie voorrang krijgen.

Tot deze producten van het bos behoort in Zwitserland ook het hout. Want hierover zijn bosbezitters, bosbouwers en natuurbeschermers het eens: gebruik van hout is verreweg het meest in overeenstemming met de milieueisen vergeleken met het gebruik van staal, beton, kunststof of fossiele brandstoffen. Het is ook uit een oogpunt van natuur- en milieubescherming zinvoller om hout te gebruiken dat in Zwitserland duurzaam en natuurvriendelijk geproduceerd wordt dan om hout in te voeren uit landen, waar de natuurvolgende bosbouw nog in de kinderschoenen staat of helemaal niet aan de orde is.